

Lucyna Kreft

"Profesjonalizm w edukacji muzycznej. Propozycje dla zmieniającej się szkoły", red. Renata Gozdecka i Agnieszka Weiner, Lublin 2013 : [recenzja]

Ars inter Culturas nr 3, 256-260

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Recenzja książki *Profesjonalizm w edukacji muzycznej. Propozycje dla zmieniającej się szkoły*, red. Renata Gozdecka i Agnieszka Weiner, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2013, 214 s.

Na rynku wydawniczym często mamy do czynienia z publikacjami dotyczącymi teorii bądź praktyki edukacji muzycznej. Omawiana książka obejmuje oba te obszary jednocześnie, dzięki czemu może być dedykowana zarówno teoretykom, jak i praktykom, nauczycielom. Autorki skrupulatnie opisują plan projektu edukacyjnego oraz jego realizację.

Renata Gozdecka jest doktorem w Zakładzie Dydaktyki Muzycznej Instytutu Muzyki Wydziału Artystycznego UMCS. Poza pracą na uczelni zajmowała stanowisko eksperta w komisjach egzaminacyjnych i kwalifikacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy, obecnie jest rzeczoznawcą zezwalającym na dopuszczenie programów i podręczników z przedmiotu muzyka do użytku szkolnego. W latach 2002-2006 była członkiem redakcji czasopisma „Wychowanie Muzyczne w Szkole” (ostatnie dwa lata zastępca redaktora naczelnego). Od roku 2004 corocznie pełni funkcję koordynatora Lubelskiego Festiwalu Nauki. W 2007 roku prowadziła Studia Podyplomowe EFS w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu (muzyka). Od roku akademickiego 2010/11 jest kierownikiem merytorycznym w projekcie *Profesjonalizm w edukacji*¹.

Dr hab. Agnieszka Weiner, profesor nadzwyczajny w Instytucie Pedagogiki UMCS, w latach 1987-2006 była nauczycielem w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia w Świdniku (specjalność – flet poprzeczny). W latach 1987-1990 asystent w Zakładzie Dydaktyki, Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS, a następnie wykładowca i asystent w Instytucie Muzyki na Wydziale Artystycznym UMCS (lata 1991-2000). Od roku 2000 adiunkt w Zakładzie Dydaktyki Muzycznej oraz od 2013 profesor nadzwyczajny w Instytucie Pedagogiki UMCS. Była również wykładowcą w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji, Wydział Pedagogiczny. Od 2001 roku jest ekspertem do spraw awansu zawodowego nauczycieli i od 2004 członkiem jury ogólnopolskiego Konkursu Młodych Wokalistów i Zespołów Muzycznych Lubelskie Debiuty. Prowadzi autorskie kursy na studiach podyplomowych: Zintegrowane kształcenie wczesnoszkolne, Sztuka, Muzyka, Wiedza o kulturze oraz dla nauczycieli w Polonijnym Centrum Nauczycielskim w Lublinie. Brała udział we współfinansowanym przez Unię Europejską w ramach EFS projekcie *Jesteśmy kompetentni kluczowo* oraz *Profesjonalizm w edukacji*. W latach 2006-2007 redaktor działu metodycznego oraz zastępca redaktora naczelnego czasopisma „Wychowanie Muzyczne w Szkole”. Ponadto jest promotorem prac li-

¹ umcs.pl/pl/adres-book-employee,826,pl.html

cencjackich, magisterskich, doktorskich, opiekunem praktyk studenckich oraz Koła Naukowego Młodych Pedagogów. Od 2005 roku członek Polskiego Towarzystwa E.E. Gordona, a także, od 2007, członek Polskiego Towarzystwa Diagnostyki Edukacyjnej².

Książka zawiera dwanaście tekstów, które wewnętrznie dzielą zawartość na dwie części. Pierwszy artykuł *Innowacyjne działania w nauczaniu muzyki* Renaty Gozdeciej opisuje trudy, z jakimi boryka się każdy nauczyciel, m.in. potrzebą stałego rozwoju i doskonalenia swoich umiejętności oraz wypaleniem zawodowym. Dlatego też poszukiwanie nowatorskich metod kształcenia może przeciwdziałać owej rutynie. Ważność nowatorskich rozwiązań metodycznych podkreślają również Christina Maslach³, Hanna Przybyła⁴, Helena Sęk⁵. Istotne jest także, aby wykształcić nauczyciela świadomego konieczności ciągłego rozwoju w procesie nowatorskiego planowania metodycznego oraz jego znaczenie w fachowej praktyce zawodowej. Pisząc o odpowiednim planowaniu metodycznym, autorka wymienia m.in. Krzysztofa Kruszewskiego, Czesława Kupisiewicza, Wincentego Okonia czy też Bolesława Niemierko, i szczegółowo opisuje planowanie działań dydaktycznych według każdego z wyżej wymienionych dydaktyków. Dalej R. Gozdecka podaje metody aktywizujące, podkreśla ich walory oraz wskazuje konkretne nawiązania do lekcji muzyki z zastosowaniem tychże metod. Możemy tu również przeczytać o typach lekcji (od czego zależy dany typ lekcji). Autorka nawiązuje również do podstawy programowej z 2008 roku, w której opisano formy realizacji treści nauczania. Dzięki temu adekwatnie do formy możemy zaplanować konkretny typ scenariusza lekcji.

Następny tekst, *Praktyki ogólnopedagogiczne elementem profesjonalizmu zawodowego* Agnieszki Weiner, przedstawia charakterystykę rozwoju zawodowego nauczyciela od pierwszego kroku w szkole. Autorka trafnie zauważa, iż pierwsze kroki nauczyciela to zderzenie z brakami w swoich umiejętnościach⁶. Jest to etap doskonalenia i rozwoju kompetencji. O tym problemie mówi także Irena Dzierzgowska⁷, Douglas Barnes⁸, Robert V. Bullough⁹. Weiner następnie skupia się na etapie wdrażania projektu innowacyjnych praktyk ogólnopedagogicznych, odwołując się do podstawy prawnej (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia) i zawartych w niej szczegółów. Następnie przedstawia szczegółową realizację praktyk przez studentów czwartego semestru 3-letnich stacjonarnych studiów licencjackich.

Część pierwszą zamyka tekst *Od scjentyzmu w stronę humanistyki – metoda projektów w kształceniu studentów edukacji muzycznej* Agnieszki Weiner. We wstępie podkreślono

² hektor.umcs.lublin.pl/~agnieszkaweiner/

³ Ch. Maslach, *Wypalenie się: utrata troski człowieka*, [w:] G. Zimbardo, F.L. Ruch, *Psychologia i życie*, Warszawa 1994, s. 37.

⁴ H. Przybyła, *Psychologiczne koszty zespołu wypalenia zawodowego wśród nauczycieli a kierunki pomocy psychologicznej*, [w:] *Zdrowie psychiczne w zawodzie nauczycielskim*, red. T. Rongińska, W. Gaida, U. Schaarschmidt, Zielona Góra-Potsdam 1998, s. 65.

⁵ H. Sęk, *Specyfika wypalenia u nauczycieli*, [w:] *Wypalenie zawodowe – psychologiczne mechanizmy i uwarunkowania*, red. H. Sęk, Poznań 1996, s. 28.

⁶ I. Kawecki, *Wprowadzenie do wiedzy o szkole*, Kraków 2003, s. 251.

⁷ I. Dzierzgowska, *Wspinaczka po stopniach awansu*, Warszawa 2001, s. 45.

⁸ D. Barnes, *Nauczyciel i uczniowie: od porozumiewania się do kształcenia*, Warszawa 1988, s. 30.

⁹ R.V. Bullough, *Początkujący nauczyciel: studium przypadku*, Gdańsk 2009, s. 84.

rolę „Nowego Wychowania”¹⁰, a także koncepcji Johanna Friedricha Herbarta i Johna Dewey’a¹¹ w ówczesnej pedagogice, w tym również polskiej, oraz znaczenie wspomnianych koncepcji we wspomaganiu twórczej aktywności estetycznej dziecka. W dalszej części autorka wyróżnia metodę projektów, opisuje jej zalety i wykorzystanie podczas przeprowadzania projektu i realizacji scenariuszy lekcji przez studentów. Na końcu zamieszczono załączniki, które wykorzystano do pracy z konkretnymi grupami uczniów.

Drugą część rozpoczynają projekty edukacyjne i scenariusze lekcji dla wychowanków II, III i IV etapu edukacyjnego. Tematyka artykułów jest bardzo bogata, wśród nich znajdziemy teksty dla klas 4-6, dotyczące polskich tańców narodowych Anny Waligóry. Autorka przedstawiła 4 scenariusze (*Polskie tańce narodowe, Poloneza czas zacząć, Mazur nasz, akcenty już znasz* oraz *Tańców narodowych więcej znamy*), w których wykorzystana liczne rebusy, zagadki nawiązujące do tematu zajęć. Ponadto zaprezentowała wiersz dotyczący tańców narodowych, liczne ćwiczenia praktyczne, m.in. tworzenie plakatu i echo rytmiczne, do każdego scenariusza zamieszczone są załączniki.

Artykuł Alicji Łusznak *Poznanie instrumentów muzycznych* zawiera dwa scenariusze: *Powietrze gra – instrumenty dęte i organy* oraz *Oblicza wiosny – formy muzyczne*. Tu również zastosowano wiersz, rebusy, liczne ilustracje, schematy, a także aktywność twórczą uczniów z wykorzystaniem gestodźwięków i instrumentów perkusyjnych wylosowanych form muzycznych.

Alicja Łusznak jest również autorką artykułu *Fortepian w twórczości Fryderyka Chopina – projekt edukacyjny*. Przedstawiła dwa scenariusze zajęć: *Fryderyk Chopin – spotkanie z kompozytorem* oraz *Fortepian w twórczości najwybitniejszego polskiego kompozytora – Fryderyka Chopina – projekt edukacyjny*. Podobnie jak w poprzednich scenariuszach, na uwagę w pierwszym scenariuszu zasługują liczne ilustracje i rebusy, zaś w projekcie edukacyjnym, przeznaczonym do realizacji w dwa miesiące, największym atutem jest oczywiście prowadzenie, przygotowanie i aktywność samego ucznia w procesie edukacyjnym.

Muzyka mistrzów Gabrieli Hacı to trzy barwne scenariusze: *Nowa forma muzyczna – wariacje, Ludwig van Beethoven – klasyk wiedeński, Wokół koncertu – wielka orkiestra symfoniczna*. Liczne zdjęcia, krzyżówki oraz załączniki powodują, iż każdy scenariusz jest gotową propozycją dla nauczyciela.

W drugiej części znajdziemy również scenariusze i propozycje zajęć dla uczniów klas gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych: Marii Korycińskiej, *Muzyka średniowiecza i renesansu w treściach edukacji gimnazjalnej*, a w podrozdziale scenariusze lekcji: *Średniowiecze – na chwałę Boga, Średniowiecze – służba damie serca, Renesans – nic, co ludzkie, nie jest mi obce, Renesans – złoty wiek muzyki polskiej*; a w nich zdjęcia, ćwiczenia praktyczne, taniec oraz załączniki i karty pracy.

W projekcie edukacyjnym Agnieszki Góry, *Muzyka trzech klasyków*, na początku mamy dwa scenariusze wprowadzające, tj: *Muzyka polska końca XVIII wieku, Klasyczne formy muzyczne*, w nich zawarte są zdjęcia, prezentacje multimedialne, krzyżówka oraz załączniki, a następnie przedstawiono projekt edukacyjny przewidziany na 3 miesiące pracy (*Muzyka trzech klasyków*).

¹⁰ H.Ch. Henderson, „Nowe wychowanie”, Warszawa 1925.

¹¹ J. Dewey, *Szkoła i dziecko*, Warszawa 2006, s. 27-28.

Tekst Elżbiety Szpil (*Żywa muzyka – filharmonie polskie. Projekt edukacyjny dla uczniów liceum z przedmiotu wiedza o kulturze*) tym razem zawiera tematy: *Skrzypce w roli głównej – scenariusz zajęć otwierających projekt edukacyjny*. Są tam liczne zdjęcia, wiersz, krzyżówka, załączniki, następnie *Żywa muzyka – filharmonie polskie – projekt edukacyjny przewidziany na około 6 tygodni*.

Artykuł *Praktyczna realizacja metody aktywnego słuchania muzyki* należy do Renaty Gozdeckiej i Anny Bernatek, zawiera scenariusze: *Poznanie instrumentów strunowych*, w którym autorki przewidziały zabawę w naśladowanie instrumentów występujących w utworze, *Programowość w muzyce*, tutaj uczniowie naśladowują wraz z nauczycielem choreografię do utworu temat *Spotkanie z Fryderykiem Chopinem*, połączono w nim aktywność muzyczną z plastyczną interpretacją utworu, w którym uczniowie wykonują partyturę rytmiczną do utworu. W tym podrozdziale zamieszczono również scenariusz dotyczący polskich tańców narodowych, m.in. krakowiaka, gdzie, podobnie jak w poprzednim scenariuszu, uczniowie wykonują partyturę rytmiczną, a także scenariusz dotyczący Witolda Lutosławskiego oraz temat jazz, w których, w pierwszym, połączono muzykę z plastyką, a w drugim grę, śpiew i wykonanie choreografii.

Ostatni tekst *Gra na instrumentach perkusyjnych jako jedna z form nauczania muzyki* należy do Stanisława Halaty. Autor przygotował propozycje małych form muzycznych w niewielkim zespole szkolnym z wykorzystaniem instrumentów perkusyjnych.

Ową monografię recenzowała dr hab. Wiesława Aleksandra Sacher, prof. UŚ, która podkreśla, iż publikacja ta powinna znaleźć zainteresowanie zarówno u nauczycieli, jak i teoretyków-dydaktyków. Ponadto jest cennym źródłem również dla studentów przygotowujących się do praktyki i zawodu. Propozycja ta, według Sacher, to: *cenny wkład w dydaktykę muzyki*.

Książka jest odpowiedzią na rezolucję Parlamentu Europejskiego z dnia 24 marca 2009 roku, która podkreśla znaczenie edukacji artystycznej oraz rolę szkoły w przybliżaniu uczniów do kultury. W rezolucji wyodrębnia się również wartość edukacji artystycznej jako głównego narzędzia pedagogicznego oraz odpowiedniego kształcenia kadry nauczycielskiej, która będzie wyspecjalizowana z tej dziedziny.

Autorki już we wstępie podkreślają, iż dotychczasowe praktyki na Wydziale Artystycznym UMCS w Lublinie opracowane wedle standardów MNiSzW, w wielu obszarach odbiegały od postulatów Parlamentu Europejskiego. Dlatego też przyjęto wiele działań zmierzających do unowocześnienia tychże praktyk.

Publikacja ta jest efektem różnorodnych działań podjętych z myślą stworzenia nowych praktyk zawodowych, które są podstawą autentycznych kompetencji przyszłych nauczycieli. Podczas tych działań duże znaczenie przypisywano: konfrontacji z uczniem kreatywnym, radzeniu sobie w sytuacjach stresujących, adaptacji w nowym środowisku oraz integracji z gronem nauczycielskim.

Monografia *Profesjonalizm w edukacji muzycznej* jest adresowana zarówno do studentów kształcących się na kierunkach: edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, jak i nauczycieli. Książka ukazuje efekty projektu w ramach Priorytetu III „Wysoka jakość systemu oświaty”, Działania 3.3. „Poprawa jakości kształcenia” i Poddziałania 3.3.2. „Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli”. Celem głównym tego projektu było podwyższenie poziomu realizacji praktyk studentów na Wydziale Artystycznym. Określono również następujące cele szczegółowe: „opracowanie no-

wych programów praktyk pedagogicznych zgodnie ze standardami kształcenia w Polsce i krajach UE, podniesienie kompetencji merytoryczno-metodycznych przez nauczycieli-opiekunów oraz dostosowanie wiedzy do wymagań stawianych przez nową podstawę programową”¹². Podczas pracy nad projektem stawiano na: innowacyjne metody nauczania, pomoce naukowe oraz nowoczesną technologię. Postępowych rozwiązań dokonano również w aspekcie organizacji praktyk pedagogicznych poprzez zajęcia plenerowe oraz lekcje muzealne. Ważnym aspektem jest również dwustronna opieka nad praktykantem dzięki wykładowcy z uczelni i nauczyciela-opiekuna ze szkoły. Dzięki wprowadzeniu tych zmian nowy projekt praktyk został dopasowany do nowych warunków społeczno-oświatowych, nie tracąc z aktualności dorobku wybitnych pedagogów i dydaktyków.

Szkolnictwo polskie w ostatnich latach wprowadziło i wprowadza wiele zmian dotyczących różnorodnych poziomów, m.in. obniżenie wieku obowiązku szkolnego, a wcześniej nową podstawę programową kształcenia ogólnego, która z kolei przekształciła system kształcenia na poszczególnych poziomach. Zmiany te mają wprowadzić dziecko do przyjaznej szkoły, która rozwija całościowo w różnych aspektach. Jednak Podstawa Programowa jest dokumentem, który nie może spełnić wszystkich oczekiwań komplementarnego wykształcenia. Dlatego też zmiany w procesie edukacji dzieci muszą znaleźć odniesienie również w kształceniu nauczycieli.

Książka *Profesjonalizm w edukacji muzycznej* jest propozycją rzetelną, interesującą i godną polecenia. W nowatorski i fachowy sposób równoważy treści teoretyczne z praktycznymi scenariuszami i projektami edukacyjnymi.

Lucyna Kreft

¹² Por. *Profesjonalizm w edukacji muzycznej, Propozycje dla zmieniającej się szkoły*, red. R. Gozdec-ka i A. Weiner, Lublin 2013, s. 8.